

Lelet

2014. december 15.

Nem hittem a szememnek, amikor a monitoron föltárult előttem ez a negyvenhat éves írka. Gondosan be van csomagolva, ahogy azt régen az iskolában tanították, mégis más, mint a többi: hússzínű, puha kartonfödél bőrszínű csomagolópapírban. Ez az *incarnat*, a festők legnagyobb kihívása: a testszínek. „Noli me tangere”: a lelet nem érinthető meg, Sziveri János általános iskolai magyartanárnőjének a birtokában van, aki féltve őrzi.

A tizennégy éves gyerek rendkívül szép, szabályos kézírással – élete utolsó négysorosa is ilyen kézírással maradt meg –, gondosan átmásolta a vékonyka, bizonyára kitépelt lapú füzetbe a verseit, hogy megmutassa őket a tanár néaninek. Hogy, hogy nem, de fordítva számozta meg az oldalakat 31-től 1-ig – ez rá vall –, egy picit kidíszítette, gyerekesen – ámde a hippikor virágocskái sorra kifordulnak a versekben, és a rontás, az ártás *goromba* virágaivá (az ő hasonlata) változnak („goromba volnék talán / mint a virág / vagy még rosszabb / mint a Béke” – *Hajnalhasadás*). Az embernek megáll az esze: hogy a fenébe tudhatott egy kis kölyök ennyire komoly jegyeket fölmutatni, ilyen sötéten ironikus tónusú világszemléletet megköltöni és hibátlan sorokat, sőt hibátlan verseket írni? Méghozzá formát teremteni? (Lásd a kéztipográfiai elképzelést is.) Honnan volt ehhez emberi és költői tudása, biztossága és bátorsága?

Ha még nem tudtuk volna, akkor most meggyőződhetünk arról, hogy Sziveri János zseni volt. Aki kis csibészként ilyen képeket, ilyen sorokat képes leírni, hogy „kezdünk / romlásnak indulni mindannyian / és ha egyszer / betakaródzunk / az édes anyafölddel / szánk szélén / kicsordul a méz” (*gyöngyvirág*), vagy ilyeneket, „A cukor / avas törmeléke / szuvasodó fogam / közé szorult” (*Szívfájdítóan*), aki tizenhárom-négy évesen fölteszi a kérdést, hogy „mi az, amit halálunk utánig tudunk?” (*Nehéz lenne megmondani*), abba már ilyen zsenge korában beköltözött a génius, és azt csak a halál exorcizmusa űzte ki elgyötört testéből. Aki „ellenmágneshoz” hasonlított „kopasz hajába” tűz már gyerekkorában groteszk és tépett világtalan virágokat, az nem kis költői dionüszoszziádára készül föl.

A *Szép simán* című vers véleményem szerint hibátlan:

*Képrejtvényt fejtegettünk
lehunyt szemmel
párnánkból
hegyezett tollak keveredtek elő
ujjammal
szép simán
lenyomtam koponyájukat*

Ugyanezt mondom – egyáltalán nem véletlen egy-egy remek műcske – a *Kicsiny szilvماغok rendre mind* című versről is:

*Csak a fejetekre pályáztam
a kicsiny szilvماغok
rendre mind
odakerültek
az asztalom sarkára*

*Egyet megtörtem
keserű volt*

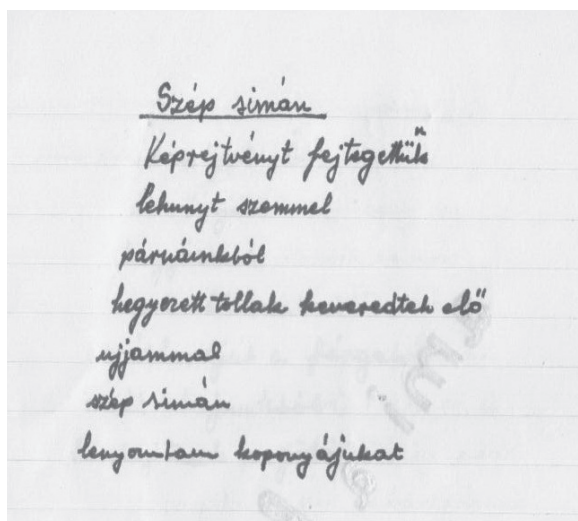
Nem tudom, egy általános iskolás gyermek hogyan tudhatott hamisítatlanul írni ennyire veszett témákról. Mondjuk a halálról: „mert húsunkat / széthordják a férgek / amit hajunkból / hullajtunk a gödörbe” (*gyöngyvirág*). Honnan veszi, hogy versbe írható az iszap? „A fejed iszap / mocsár az enyém” (*Ha álmodom arra visz*).

Nyilvánvaló, hogy ennek a gyereknek, ahogy azt az egyik versben írja, „tűsök ment a körme alá” (*vadrózsa*). Tűsök. Nem tudjuk, mi történt, vajon a *genius* mint daimón „kísérteti éjszakákon” (sic! nem *kísérteties* írt!) miért látogatja pont őt Muzslán, az Isten háta mögött, és ő hogy s mint, s főleg miért barátkozik vele, és hogyhogy ennyire bátran? Itt nyoma sincs annak, amit a „Jó Pajtás” címet viselő pionírújság *Rügyfakadás* című rovatában az „ifjú tollforgatók” számára szorgalmaztak, és amit a Tito-korban az iskolai fogalmazási versenyeken jutalmaztak. A Sziveri gyerek nem mutat semmi hajlandóságot arra, hogy alkalmazkodjék, hogy simuljon, hogy gyerekesen hízelegjen. Még a mimikri minimuma is hiányzik belőle, annyi, amennyi a túléléshez elengedhetetlen. Teljes önállóságra törekvő mintaszemlélésről (nem -követésről) nyilván majd lehet beszélni, ha alaposabban áttanulmányozzuk a kor jugoszláviai magyar líráját, hiszen Tolnai Ottó *Homorú versek* című „forradalmi” kötete 1963-ban jelent meg, a *Sirálymellcsont* pedig 1967-ben (kb. akkor, amikor ezek a versek íródhattak), és a Jancsi gyerek ezeket olvashatta, feltételezzük, különben hogy jutott volna el a szabadversnek erre a fokára és energetikai szintjére? A fiatal József

Attila nyomán? Odáig, hogy *tárlatot* akarjon nyitni a *piciny sebekből*? Milyen könyvek és folyóiratok jutottak el egyáltalán a faluba? Miket olvashatott ez a kisfiú, hogy egyből leírt ilyesmit: „madzagok lógnak a mennyből”, egy-két helyesírási hibával, amit a tanár néni gondosan alá is húzigált a füzetben.

Nem megy a fejembe, hogy tudott leírni önálló gondolatokat a halálról, úgy mint: „hogya végleg vendégségbe szólítanak” (*meghalsz lassan észrevétlenül*) és a többi? Leírta azt is, hogy „a halál / dallama / pendül húrjainkon” (*vihar*). Nemsokára át is élte.

Hogy tudott ilyen jó címeket adni? Megannyi talányt hozott felszínre ez a lelet. Részben Sziveri János sorsát illető, részben a jugoszláviai (akarom mondani: vajdasági) magyar irodalom erejét és hatását illető talányo-

Sziveri János kézírata

kat. Sőt még metafizikai talányt is, mert nem tudok napirendre térni e zsenigék érettsége fölött. És a gyerekkori meg a felnőttkori kézírás egyezése fölött sem. Azt sem értem, hogy tényleg létezik sors. Lehet, hogy a fatalizmus nem hiba.

Az a tanár néni – nem tudom, hogy hívják – mégsem csak a helyesírási hibákat nézte, hiszen megőrizte a nagyvonalas (így mondtuk annak idején: kockás, kisvonalas, nagyvonalas és sima) írkát. Tudat alatt és *underground* történnek a lényeges dolgok.

RADICS Viktória